

до тренінгу були вище за середній (58%), знизилась на 8.7%, фаза «Резистенція» сформована на 77%, знизилось на 7,7%, фаза «Напруження» на етапі формування становила 42,7%, знизилось на 2,3%, фаза «Виснаження» 43,8% знизилось на 5,2%.

Отже, методи тілесно-орієнтованої терапії сприятливо впливають на психіку людини. Хоча показники істотно не покращилися, можна припустити, що якщо методи тілесно-орієнтованої терапії регулярно використовувати в житті, то це добре сприятиме подоланню емоційного вигорання.

Таким чином, можна зробити висновок, що методи тілесно-орієнтованої терапії є якісними та цілком підходящими у роботі з жінками з синдромом емоційного вигорання.

ЛІТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Баклицький І. О. Психологія праці: 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Знання, 2008. 655 с.
2. Баскаков В.Ю. Хрестоматія з тілесно-орієнтованої психотерапії та психотехніки. Харків, 1997. 159 с.
3. Самоукіна Н. В. Психологія професійної діяльності. 2-вид. Донецьк: ДонГТУ, 2013. 224 с.
4. Сельє Г. Стресс без дистресса / Общ. ред. Е. М. Крепса. Київ: Атіка, 1992. 245 с.

Кармалюк С. П., Тацюк М. В. (Чернівці, Україна)

ЖІНКИ В ЛАВАХ ЗСУ: ЗМІНИ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

У статті розкрито особливості зміни гендерних стереотипів в контексті реформування українського війська. Проаналізовано зміни правового статусу військовослужбовиць, а також ставлення суспільства до жінок, які стали військовими.

Karmaliuk S., Tatsiuk M. (Chernivtsi, Ukraine)

WOMEN IN THE RANKS OF THE ARMY: CHANGES IN GENDER STEREOTYPES IN THE CONTEXT OF FULL-SCALE WAR

The article reveals the specifics of changing gender stereotypes in the context of reforming the Ukrainian army. Changes in the legal status of military servicewomen, as well as society's attitude towards women who have become military personnel, are analyzed.

Україна досить активно звільняється від пут гендерних стереотипів. Сьогодні уже нікого не дивує велика кількість жінок, які займають різноманітні посади в Збройних Силах, професійно виконуючи найрізноманітніші завдання.

Служба жінок в Збройних силах України це в першу чергу питання про права людини, а саме право жінки долучатись до військової справи. Адже з

позиції громадянських прав та принципів рівних можливостей до чоловічої та жіночої статей слід ставитись однаково.

Дослідження даного питання, в тій чи іншій мірі, знайшло своє відображення в працях та публікаціях Г. Гриценко, Н. Дубчак, Ю. Калагіна, Н. Клименко, Дж. Нейджела, Т. Храбан та інших.

З 2014 року українське військо зазнало значних перетворень, поштовхом до яких стала повномасштабна агресія росії на сході України та анексія Криму. Війна стала своєрідним лакмусовим папером, який продемонстрував необхідність реформ та кардинальних змін у підходах, щодо організації та комплектування української армії. І результат не забарився, реформи в збройних силах відбувалися за всіма напрямками – озброєнням, організацією, обмундируванням, харчуванням. Однак реформи, пов'язані з подолання гендерних стереотипів щодо місця жінок у війську, почалися лише влітку 2016 року. Тоді, наказом Міністерства оборони України №292, було збільшено кількість посад рядового, сержантського і старшинського складу для жінок. 6 вересня 2018 року набув чинності Закон України № 2523-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у ЗСУ та інших військових формуваннях». Закон офіційно закріпив гендерну рівність у війську – перелік посад, які можуть обіймати жінки було доповнено, крім того жінки-військовослужбовці отримали змогу законно обіймати бойові посади, на рівні з чоловіками отримувати військову освіту, ходити в добові наряди та їздити у відрядження. Крім того, Президент України своїм Указом №372/2020 від 03.09.2020 року затвердив необхідні зміни до «Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України», де час перебування військовослужбовця у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, відпустці для догляду за дитиною, яка потребує домашнього догляду, тривалістю, визначеною в медичному висновку, зараховується до строку вислуги у військовому званні. Також створені умови для вступу та навчання жінок у військових коледжах, отримання первинного офіцерського звання та початку офіцерської кар'єри, а урядовий комітет затвердив мінімальну вимогу щодо участі жінок у миротворчих операціях на рівні 15%, але це стосується лише відбору кандидатів на національні тренінги.

Як бачимо, динаміка юридичних змін, щодо переосмислення ролі та місця жінки в армії не була надто «динамічною». Тут важко не погодитись з думкою Юліани Скибіцької, яка стверджувала, що хоч «до повномасштабного вторгнення рф у Збройних Силах України проходили службу 32 659 жінок. Тобто жінки становили сьому частину складу ЗСУ станом на 24 лютого. проте їхня видимість залишалася низькою» [4]. Не сприяли цьому і гендерні скандали, які час від часу спалахували на рівні військових частин та підрозділів.

Однак не дивлячись на усі негаразди ситуація поступово змінюється на краще. Наразі статистика свідчить про те, що кількість жінок, які служать у

Збройних Силах України постійно зростає. Міністр оборони Олексій Резніков, у своєму інтерв'ю в листопаді 2022 року, заявив, що на той час в Українській армії служило «59 786 жінок. Серед них 41 тис. військових і 19 тис. цивільних осіб (лікарів тощо). Безпосередньо в зонах бойових дій перебуває близько 5 тис. жінок-військовослужбовців» [3]. Це майже 8%, українки успішно опанували військові спеціальності снайперів, артилеристок і танкісток.

Важливою складовою успішної інтеграції жінок до українського війська, є створення для них відповідних санітарно-побутових умов. Сьогодні уже можемо констатувати, що за останні кілька років комфорт перебування, доступ до необхідних жінці речей, ставлення з боку військових-чоловіків, як у підрозділах, так і на фронті, значно покращились. Побут на війні є складним як для чоловіків так і для жінок, проте, жінки, потерпають дещо більше. Наприклад, донедавна захисницям видавали чоловічу військову форму. Вона незручна, часто завелика та пошита без урахування фізичних особливостей жінки, взуття також адаптоване для чоловіків. Відтак військовослужбовиці тривалий час, повинні були самотужки турбуватись про свою амуніцію, попри те, що цим має опікуватись держава. Як результат, за ініціативою «Жіночого ветеранського руху» було розроблено варіант військової форми для жінок. Наразі її відшивають волонтери і за спонсорські кошти. На думку Оксани Григор'євої, радниці командувача Сухопутних військ з гендерних питань, «Україна рухається семимильними кроками в напрямку жіночої форми і забезпечення жінок в армії. Міністерство оборони тестує зразки, які надали волонтери, і перша леді опікується цим питанням. І у 2023 році зручна жіноча форма, зокрема білизна, точно буде» [1].

Хоча наше суспільство майже перестало сприймати жінку в армії як аномалію, проте самим захисницям держави досі доводиться виборювати своє місце в чоловічому світі повному патріархальних поглядів.

Згідно принципу недискримінації за ознакою статі та міжнародних зобов'язань України, щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби, наразі практично всі посади відкриті для військовослужбовиць.

Адже раніше жінки переважно, займали в армії небойові посади, вони були телефоністками, друкарками, кухарками та лікарями. Каталізатором змін стала війна на Сході, коли українки, чи не вперше, почали нарівні з чоловіками воювати в підрозділах «добробатів». На думку, співдиректора програм зовнішньої політики та міжнародної безпеки Центру Разумкова Олексія Мельника, саме події 2014 р. вказали на необхідність змін. «Були непоодинокі випадки, коли жінка воювала як снайпер, а рахувалася на посаді чи то кухарки, чи машиністки в штабі», таким чином втрачаючи статус учасника бойових дій [2].

Варто зауважити, що ставлення суспільства до жінок, які йдуть служити, також змінилося. Тамара Марценюк, порівняла два соціологічні опитування на дану тематику. Одне – в 2018 році провів КМІС, друге –

дослідницьке агентство «Info Sapiens» вже після вторгнення Росії в квітні 2022-го. Якщо в 2018 році ідею рівних прав та можливостей для чоловіків і жінок в ЗСУ підтримували близько 53% українців, то в 2022 році цей показник зріс до 80% [2]. І хоча обмеження на деякі керівні посади все ж таки залишаються, як і в більшості країн світу, жінкам служити в армії і робити військову кар'єру уже не забороняють.

Однак, не дивлячись на усі позитивні зміни, досі існує безліч проблем з якими стикаються наші солдатки. Це і організація життєвого простору, заточеного під чоловіків, і прояви сексизму, й відсутність засобів захисту і гігієни. Проте українське суспільство все більше сприймає жінок-військових як належне, і їхня значимість в очах звичайних громадян стрімко збільшується. «Якщо раніше це була пострадянська армія, зашкарубла та маскулінна, то зараз армія стає більш правильною і рівною, якісна роль жінок вже набагато більша, вони зараз реально проявляють себе» стверджує Оксана Григор'єва [1].

Сьогодні, завдяки проведеним реформам, ми бачимо тенденцію до кращого розуміння гендеру в армії і більш відкритого обговорення гендерних питань у суспільстві. Становище жінок в ЗСУ значно покращилося, проте вони досі залишаються найбільш незахищеними людьми в армійській структурі. І хоча для реалізації принципу рівності зроблено уже багато, однак стереотипність мислення та традиційність щодо гендерних ролей заважають українським солдаткам почувати себе впевнено.

Зміни які відбуваються в Збройних силах України передбачають глибокі й масштабні структурні перетворення на організаційному рівні. Нам необхідно усвідомити, що гендерна рівність є важливою складовою згаданих перетворень, адже вона дозволяє ефективно використовувати уміння та навички жінок для реалізації поставлених завдань.

ЛІТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Григор'єва О. На передовій воює близько 5000 жінок. *Українське радіо*. URL: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=100505>
2. Корба Г. Не екзотика, але й не норма. Як жінки завойовують своє місце в українській армії. *BBC news Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63559446>
3. Малежик Т. Жінки в ЗСУ: найвідоміші героїні війни. *TCH*. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/zhinki-v-zsu-statistika-i-biografiya-vidomih-viyskovih-zhinok-2217496.html>
4. Скибіцька Ю. Жінки на війні. Проблеми бійчинь ЗСУ після повномасштабного вторгнення. *Гендер в деталях*. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/dosvidy-viyny/zhinky-na-viyni-problemy-biychny-zsu.html>